

Mange påsatte branner – særlig ved skoler:

Til kamp

Statistikk fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap viser at det i 2008 var 258 branner med årsak påsatt. I perioden fra og med 2002 til og med 2008 var snittet for antall påsatte branner 242,3.

Tekst og foto: Thor Kr. Adolfsen,
Norsk brannvernforening

I 12-årsperioden fra og med 1997 til og med 2008 viser tall fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap at politiet hadde registrert hele 1997 branner i containere. Dette gir et snitt på 166,4 branner pr. år. 60 prosent av disse brannene antas å være påsatt.

Norsk brannvernforening gjennomførte i 2008 en spørreundersøkelse til alle barne- og ungdomsskoler i landet. Hele 1.900 skoler deltok i undersøkelsen. 21,2 prosent av skolene har opplevd påsatt brann de siste tre årene. 14,6 prosent har hatt en påsatt brann i denne perioden, mens 6,6 prosent har hatt flere tilfeller av påsatt brann. Statistikken viser også at 56,0 prosent av brannene startet utendørs i en container eller i annet løst langs bygningene eller ved inngangspartiene. 15,7 prosent startet i toalettrom.

I første halvår 2010 har det vært tre store skolebranner i Norge. En ved Ballangen skole i Ballangen kommune, en ved Tårnåsen skole i Oppegård kommune og en ved Åsgården skole i Åsgårdstrand kommune. Alle brannene medførte omfattende skader på skolene slik at mange hundre elever måtte flyttes til andre lokaler over en lengre periode. Verdier for rundt 150 millioner kroner gikk tapt. Disse verdiene representerer kun forsikringsutbetalingene. Brannene har atskillig større økonomiske kostnader når kommunene skal drifte et akseptabelt pedagogisk tilbud i andre lokaler.

Thor Kr. Adolfsen:

Utdannet sivilingeniør. Han har arbeidet i Norsk brannvernforening i 27 år.
Arbeidsfelt: Utgivelse av faglitteratur, foredrag, artikkelsskriving og prosjektarbeid.

Skolebranner gir store lokale problemer

De materielle tapene er ille nok, men det er kanskje ikke det verste allikevel. Mange lokalsamfunn opplever store problemer etter skolebranner. Det kan være svært vanskelig å finne egnede lokaler som kan overtas på kort tid. Dette medfører at elever og lærer spres til forskjellige lokaliteter som igjen medfører mye transport, vanskelig kommunikasjon

mellom lærere og dårligere arbeidsforhold for både lærere og elever. Svært ofte er skolen også et sted for fritidsaktiviteter som korps, kor, forskjellige typer idrett med mer. Også disse aktivitetene får store problemer ved skolebranner.

Den som anstifter brann er ofte barn eller ungdom med en viss tilknytning til skolen. Det er grunn til å stille spørsmål om hvordan

mot påsatte branner

1 Avfallsdunker og containere preger statistikken over påsatte branner i skoler og offentlige bygg. Containere må plasseres med tilstrekkelig avstand til bygg. Avfallsdunker med hjul bør låses inn i egne avfallsskur. Bilder viser brannskadde containere ved Åsgården skole.

2 Åsgården skolekorps redder instrumenter og noter fra vann og røyk. Skolene brukes ikke bare til undervisning, men også til en rekke kultur og idrettsaktiviteter. Skolen ble påtønt første halvår i år. Arnestedet var containere med papp og papir tett inntil bygningen.

3 Olympiatoppen i Oslo ble sterkt brannskadet etter påsatt brann i container i september i år. I et slikt miljø som bildet viser, var det ikke vanskelig for en ildspåsetter å finne noe brennbart materiale.

4 I juni i år ble en bilforretning i Asker rammet av påsatt brann. Da brannvesenet kom brant det i to biler og i om lag 100 bildekk som var stablet opp etter veggen. Bildekk brenner godt og fungerte som en perfekt lunte for brannspredning inn i bygget.

4

ildspåsetternes liv, med deres venner og familier, blir etter å ha blitt skyldig i en storbrann som hele lokalsamfunnet lider under. Dessverre finne det lite forskning på dette feltet.

Selv om skoler er spesielt utsatt, er det ikke bare denne bygningstypen som blir rammet av påsatt brann. Barnehager er også et mål for en del ildspåsettere. Dette er kanskje

ikke så rart, fordi både skoler og barnehager ofte er plassert utenfor allfarvei. De er som regel utstyrt med diverse tak, og har lune og skjulte plasser som barn og ungdom kan oppholde seg ved i fred for voksen innblanding. I en del tilfeller rammes også andre typer offentlig og private bygg.

Politiet, brannvesenet og kriminalforebyggende organisasjoner gjør ikke nok!

Undertegnede har vært på en del påsatte branner. Dessverre så ser det ut til å være et mønster i det hele. De såkalte psykososiale faktorene har varslet storbrann i lengre tid, men ingen har grepet inn på en effektiv måte. I forkant av en storbrann ser jeg ofte at det har vært en del tagging, ruteknusing, flaskekning, tyverier og småbranner. Alt et varsel om at noe er i gjære fordi en del barn og ungdom har lite fornuftig å ta seg til. De driver rundt, kjeder seg og kjecker seg for hverandre med kriminalitet og skadeforvoldelse som resultat. Jeg har i mitt arbeid snakket med lærer som har vært så bekymret for skolen sin at de frivillig i ferier og helger har tatt seg en runde på skolen for å sjekke at alt står bra til. Dette som et resultat av bekymringsfulle observasjoner.

De som arbeider med forebyggende tiltak må arbeide på tvers av fagfelt og innse at tagging, ruteknusing og brann med mer er et resultat av ett og samme fenomen, nemlig barn og ungdom i drift! En rekke kommuner har en kriminalforebyggende gruppe. Denne gruppens hovedoppgave er å forebygge kriminalitet blant barn og unge. I gruppene sitter som regel politiet, barnevernet, psykologer med flere. Dessverre er brannvesenet nesten helt fraværende enda de har en svært god kompetanse innen teknisk brannvern. De har også ofte gode lokalkunnskaper. Tagging, ruteknusing og annet skadeverk bør bekymre

brannvesenet i langt større grad enn det som til nå er tilfelle. Vi må få slutt på en holdning der brannvesenet snur ryggen til et problem bare fordi det ikke ryker eller brenner akkurat her og nå. Dette må politiet fortelle dem og invitere dem til et konstruktivt samarbeid.

Brannvesenet – våre siste helter

Det er ikke til å stikke under en stol at brannvesenet på mange måter er en av våre siste helter. Jeg tror verken politi, barnevern eller psykologer har høy status hos mange av de barn og unge som har kommet på skråplanet og er potensielle skadeforvoldere. Brannvesenet derimot, er det svært få som har et negativt forhold til. Mange ser kanskje til og med opp til etatens folk. Dette fenomenet gjorde et svensk brannvesen seg bruk av. De registrerte mange mindre skader i lokalsamfunnet og så med egne øyne barn og ungdom som driftet rundt på kveldstid. Dette skapte bekymringer, for de innså at brann var en del av problemet. Kort fortalt ble resultatet at de kjørte rundt i lokalmiljøet med sine brannbiler og inviterte til fotballkamp for moroskyld. Dette lyktes de godt med og det ble starten på et ungdomsarbeid der brannvesenet ble en vesentlig faktor. De rykket ut før det ble storbrann!

Innfør nulltoleranse!

Statistikken er ille nok, men jeg mistenker at det er en del underreportering. Branner som forblir små, for eksempel en utbrent avfallsbøtte, en oppbrent avis på trappa eller litt småbranner under et sykkelskur blir ikke rapportert. I mange tilfeller blir antakelig verken politi eller brannvesen tilkalt. Det ble jo ikke noen skade av særlig økonomisk tap og forholdet blir liggende. Jeg mener dette er svært uheldig. Om en brann forblir liten eller den sprer seg til et bygg og vi får skader i millionklassen, er ofte kun tilfeldigheter. Alle branner bør anmeldes til politiet og etterforskes. Småbranner, såkalt pyrring eller lek med ild, skal ikke forekomme i lokalmiljøene. Konsekvensene bør både barn, ungdom, foreldre og lærere bli informert om. Det bør være som i en del dagligvareforretninger: Alt tyveri, uansett størrelse, vil bli anmeldt! Det er ingen grunn til å stå for en snillistisk holdning her.

Var det Petter som var årsak til storbrannen, eller var det ordføreren tro?

Spørsmålet kan synes underlig, for alle vet jo at det var Petter som tente på. Men det var ikke Petter sin hensikt å svi av skolen. Han skulle bare kjekke seg litt. Kanskje ordføreren har en del av skylda? Bygninger skal nemlig bygges slik at brann ikke lett sprer seg. Dette reguleres gjennom byggeforskriftene. Dessverre er mange bygg, som for eksempel

skoler, i svært bygningsmessig dårlig stand. Det er ofte grove brudd på forskrifter og det er utført dårlige branntekniske løsninger. Et godt eksempel er Tårnåsen skole. Det så ut som et korthus, og det brant som et korthus. Det ville tatt meg kun ti minutter å finne ut at dersom det ble en utvendig brann, så ville det etter all sannsynlighet bli en storbrann. Som kjent: Tenner man på et korthus, så brennet det helt ned!

Ordførerne bør i langt større grad ha et fokus på bygningsteknisk brannvern. Det er jobben deres og plikten deres å forvise seg om at det bygningstekniske er i orden. Har de ikke dette fokuset, vil de etter mitt syn, være medskyldig i en storbrann. De er altså ikke medskyldige i at brannen oppstod, men at

brannen ble så stor. Jeg undrer meg på hvorfor både politikere, eiendomsforvaltere, arkitekter og entreprenører går fri ved storbranner. Når en brann oppstår er det full fokus på ildspåsetteren, men han er ikke alene om ansvaret for at brannen ble stor. Hvor er politiet i denne sammenheng? De er i alle fall ikke på banen. Har de kommet til garderoben tro og er straks klar til innsats, eller er de helt fraværende? Jeg frykter det siste! Skulle jeg ta feil, og politiet arresterer en ordfører eller en arkitekt, så ring meg – omgående!

Rydd rundt bygningene!

De aller fleste påsatte brannene er lite planlagte. Det er spontane hendelser der ildspåsetteren bruker brennbart materiale som finnes rundt bygningene. I denne sammenheng

6

8

vil det antakelig ha stor effekt å fjerne containere med brennbar materiale som står inntil husveggene og fjerne annet brennbar løse som emballasje, paller møbler med mer. Brannen ved Åsgården skole og Ballangen skole ble påsatt med materialer i containere.

Oslo brannvesen anser problemet med brann i containere for så stort, at de sammen med Oslo trafikketat har laget et eget felles regelverk for plassering av containere. Regelverket er godt kjent for firmaer som leier ut containere. Det tar ikke bare vare på brannproblematikken, men også forhold rundt fremkommelighet, hvordan man forholder seg til skilting, betaling av avgifter når containeren står på offentlig grunn osv. Det gjennomføres også kontroller, der man pålegger å fjerne ulovlige containere umiddelbart.

Norsk brannvernforening har i tillegg laget en egen temaveiledning om plassering av avfallsdunker og containere.

Tårer slokker ingen brann

I mitt journalistiske arbeid for Norsk brannvernforenings tidsskrift Brann & Sikkerhet har jeg skrevet om mange storbranner. To hovedtrekk går igjen i tillegg til banaliteter som rot rundt bygningsmassene. Det ene trekket er bygninger med dårlig branntekniske kvaliteter. Det andre er en fraværende vilje til å bruke penger på sikringstiltak. Når jeg for eksempel spør de som sitter med ansvaret om hvorfor det ikke var brannalarmanlegg eller slokkeanlegg i bygget, får jeg ofte et svar som går på at det ikke var krav til det i regelverket. Er man interessert i å ta vare på sine bygning-

5 Bildet viser resultatet av en brann i Sætre der en ungdomsgjeng antenner avfallsbeholdere som stod tett inntil bygningen øverst til høyre i bildet.

6 Tårnåsens kole i Oppegård kommune var i svært dårlig forfatning. Det så ut som et korthus, og brant som et korthus. Samtlige klasserom ble totalt ødelagt. Brannen var påsatt første halvår i år.

7 Trafikketaten i Oslo og Oslo brann- og redningsetat har felles regelverk for plassering av containere. Det gjennomføres jevnlig kontroll der ulovlig plasserte containere blir fjernet.

8 Våler kirke i Hedmark brant ned til grunnen som følge av påsatt brann utvendig. Kirken hadde ikke slokkeanlegg.

Effektive tiltak

Nedenfor finner du en liten liste over mulige effektive tiltak som det kan være verd å arbeide videre med:

- Det enkleste å begynne med er å rydde rundt bygningene. Fjern brennbar materiale og flytt containere.
- Sørg for at bygningene er oppført og vedlikeholdt etter norske lover og forskrifter.
- Begynn arbeidet med det psykososiale miljøet. Her er det mye å ta tak i bl.a.: Trivsel på skolen, respekt for medelever og lærere, positivt syn på skolen, fravær på skolen med mer.
- Uniformert personell som politi og brannvesen bør oppsøke skjulte områder langs bygningene for å lage uro i et potensielt kriminelt miljø.
- Sett opp lys langs bygningene, slik at det ikke er så lett å la seg skjule av nattemørket.
- Sørg for gode rutiner for låsing av bygninger.
- Vurder oppsett av overvåkningskameraer.
- Innfør nulltoleranse for ildspåsetting og anmeld alle episoder med ildspåsetting uansett størrelse. Informer rektorer, lærere, vaktmestere, elever og foreldre.
- Få brannvesenet med i kommunens kriminalforebyggende gruppe. Utnytt brannvesenets kompetanse og posisjon i samfunnet.
- Engasjer brannvesenet i ungdomsarbeid.

er, er regelverket ikke så interessant. Det som burde være interessant er å finne effektive tiltak for å oppdage og slokke eller begrense en brann eller hindre at den i det hele tatt oppstår. Et godt eksempel er Våler kirke. Det var ikke krav i offentlig regelverk om slokkeanlegg. Alle branningeniører vet at dersom en gammel trekirke blir påtent utvendig, er sannsynligheten stor for en totalskade. Jeg er lei av all sippingen etter en storbrann. Mener man at det er en lokal katastrofe at en bygning brenner ned, så gjør noe med det! Ikke skyld på minimumskrav i regelverket. Det er ikke noe offentlig krav om å låse bilen når du forlater den, men du gjør det allikevel. Du er jo redd for at noen skal stjele innholdet eller hele bilen.